

AVA – Podizanje svijesti o pristupačnom glasanju

Izveštaj o Pristupačnosti Izbora za osobe
potpuno i djelimično oštećenog vida u
Evropi



The voice of blind and partially sighted people in Europe

Verzija 1.0
Novembar 2018.

REZIME

UN konvencija o Pravima osoba sa invaliditetom (UNCPRD) propisuje da sve zemlje “garantuju osobama sa invaliditetom politička prava i mogućnost da ista uživaju podjednako sa ostalima”. Ovo uključuje čin glasanja, što predstavlja jednu od najprepoznatljivijih crta političkog života u Evropi. Ipak, standardni model izbora koji se praktikuje širom Evrope– obilježavanje preferiranog kandidata ili partije na glasačkom listiću – isključuje većinu među 30 miliona evropskih građana sa oštećenjem vida iz ovog suštinskog političkog prava.

Ovaj problem je proizveo rastuću literaturu, naročito od strane međunarodnih organizacija. Dok ovi resursi daju visoko vrijednu ulaznu informaciju diskusiji na temu političkih prava osoba sa invaliditetom, njih ipak ograničavaju tri nedostatka. Prvo, oni pokrivaju isključivo pod-sekcije zemalja u Evropi. Drugo, uz dinamična poboljšanja u pravnom kontekstu, izvještaji brzo postaju zastarjeli. Treće, većina publikacija je svojim obimom previše opšta da bi dala smjernice za precizne akcije.

S ciljem otklanjanja ovih nedostataka u literaturi, ovaj izvještaj se fokusira na uski odjeljak političkog učešća – čin glasanja – isključivo iz perspektive glasača potpuno i djelimično oštećenog vida (BPS) iz 45 zemalja Evrope. Izvještaj se bavi pitanjem pristupačnosti izbora, podrazumijevajući jednako učešće BPS glasača. Ipak, izvještaj izdvaja specifične zahtjeve osoba oštećenog vida u vezi sa pristupačnošću i političkim učešćem i detaljno prenosi njihove specifikacije dizajna donosiocima odluka.

U ovom nastojanju, izvještaj je zasnovan na reviziji zakonskih odredbi o regularnim izborima i referendumu u 45 zemalja, stručnom istraživanju u okviru Evropske unije slijepih (EBU) dobijenom na osnovu 24 odgovora, kao i na kvalitativnom desk istraživanju kako bi se pokrio preostali broj zemalja. U cilju njegove evaluacije, izvještaj karakteriše metod glasanja pristupačnim ako osigurava da bilo koja BPS osoba može glasati jednako kao i ostali, u tajnosti i nezavisno od spoljnje pomoći.

Ovaj izvještaj posmatra sedam različitih metoda glasanja dostupnih u makar jednoj evropskoj zemlji. U svih 45 anketiranih evropskih zemalja, standardni način glasanja jeste glasanje putem glasačkih listića. Sve osim dvije anketirane zemlje dozvoljavaju glasanje uz

asistenciju. Dvadeset zemalja dopušta različite metode glasanja unaprijed za različite grupe glasača. Glasanje van biračkog mjesta putem pošte u okviru zemlje je moguće u 10 zemalja, dok je glasanje van biračkog mjesta putem mobilnih glasačkih kutija moguće u 20 zemalja. Glasanje putem šablona je moguće u 14 zemalja. Glasanje preko opunomoćenika je moguće u 4 zemlje. EBU stručno istraživanje jasno pokazuje da postoji neusklađenost između dostupnih metoda glasanja i željenih metoda glasanja za BPS osobe. 79 procenata preferira elektronsko glasanje, 71 procenat preferira internet glasanje i 67 procenata preferira glasanje putem šablona.

EBU eksperti dalje izvještavaju o određenom broju problema sa postojećim glasačkim metodama. Prepreka na putu pristupačnosti se javlja kada postoje različita pravila u različitim izbornim zakonima, s obzirom na to da ovo onemogućava da izborni zvaničnici imaju u vidu ili pravilno primjene sve odredbe. Dalje, postoje problemi u vezi sa glasačkim listićem, koji je često veoma komplikovan i širok da bi podrazumijevao i prateću upotrebu pomoćnih uređaja. Prisutni su i problemi sa praktičnom implementacijom različitih metoda glasanja, npr. ako nisu sva izborna mjesta adekvatno opremljena šablonima za BPS glasače. Takođe, EBU eksperti prijavljuju probleme sa svjesnošću biračkih službenika o zakonskim pravima i praktičnim alatima za BPS glasače.

U vezi sa glasanjem putem glasačkog listića, izvještaj bilježi da ova metoda sama po sebi nije dostupna većini BPS glasača. Glaslač potpuno oštećenog vida ne može identifikovati različite elemente na glasačkom listiću i samostalno obilježiti preferiranu opciju ili opcije na listiću. Međutim, glasanje putem glasačkog listića se u principu može učiniti pristupačanim za neke glasače djelimično oštećenog vida. Ovo zahtijeva adekvatnu veličinu fonta, kvalitetan kontrast na glasačkom listiću, prisustvo naočara sa uveličavajućim staklima u glasačkoj kabini i dobre uslove osvjetljenja.

U vezi sa glasanjem uz asistenciju, izvještaj navodi da je ovo najbolje rješenje da se izbori učine pristupačnima za osobe sa invaliditetom. Implementacija glasanja uz asistenciju u Evropi razlikuje se uglavnom po dva parametra. Prvi se odnosi na način na koji se asistent/pratilac bira, jer bi glasači trebalo da imaju potpunu diskreciju po pitanju tog izbora. Drugi se tiče dokumentacije potrebne za glasanje uz asistenciju, uz njeno što manje isticanje.

Ipak, glasanje uz asistenciju ograničava princip nezavisnosti i ometa tajnost glasanja.

Što se tiče glasanja uz korištenje šablona, izvještaj ističe razlike u proizvodnji i distribuciji šablona, u dizajnu šablona i glasačkih listića, kao i u prezentaciji sadržaja glasačkih listića. Šabloni bi trebalo biti proizvedeni centralno uz dovoljno osiguranog vremena. Trebalo bi da budu na Brajevom pismu, istaknutog reljefa, i uz značajan kontrast. Bilo bi dobro da postoji već određen šablon glasačkog listića na nacionalnom nivou kako bi se pojednostavila proizvodnja, a audio dokumenti bi trebalo da budu onlajn dostupni BPS glasačima prije izbora. Markice mogu biti dobar izbor za sistem glasanja koji zahtijeva od glasača da zapiše brojeve, kao i za BPS glasače sa motornim poteškoćama. Međutim, korisnost šablona je ograničena, s obzirom na to da ne dopušta brisanje, dodavanje ili mijenjanje redosleda kandidata. Glasanje putem šablona omogućava visok stepen nezavisnosti i u principu garantuje tajnost glasanja.

Kada je glasanje unaprijed u pitanju, izvještaj zastupa da ono može olakšati stres prilikom samog glasanja na dan izbora, kao i da pruža BPS glasačima sve neophodno vrijeme da naprave odluku bez pritiska. Trebalo bi da bude zastupljeno što manje dodatnih dokumenata ili upisivanja. Glasanje unaprijed je dobra odredba jedino ako je dostupna svim glasačima, i njena pristupačnost zavisi od dostupnosti drugih alata, kao što su šabloni.

Što se tiče glasanja van biračkog mjesta, izvještaj ističe dvije veoma različite forme glasanja bez fizičkog prisustva glasača na izbornom mjestu, naročito poštansko glasanje i glasanje putem mobilnih kutija. Bez obzira na ovu razliku, mogućnost glasanja izvan biračkog mjesta bi trebalo da bude dostupno svim glasačima. Time bi se izbjegle naporne procedure apliciranja. Dom BPS osobe je prikladnije okruženje za sam čin glasanja, na primjer, kada su u pitanju uslovi osvjetljenja. U kombinaciji sa drugim glasačkim metodama, glasanje van biračkog mjesta ima potencijal da podigne nezavisnost glasanja, ali i da dovede u opasnost tajnost glasanja.

Kada je u pitanju elektronsko glasanje, kao najmanje korišćena alternativna metoda glasanja, praktična implementacija se razlikuje na osnovu prevalencije mašina za glasanje, procesa glasanja, kao i dizajna glasačke mašine i elektronske glasačke kartice.

Preporučljivo je obezbijediti glasačke mašine na svakom glasačkom mjestu, kako bi se osigurao najveći broj BPS glasača. Operativni dizajn mašine i elektronskog glasanja mora biti pristupačan, uključujući sintetizator govora, Brajev izlaz, zvukove potvrde i taktilne tastere. Elektronsko glasanje je također prednost za zemlje sa kompleksnim sistemom glasanja, jer aktivnosti kao što su utiskivanje/brisanje, dodavanje i rankiranje kandidata mogu biti olakšane uz elektronskog posrednika. Kada je ovo u pitanju, nije važno da li se mašina oslanja na računarsku tastaturu, telefonsku tastaturu ili mašinu sa više tastera. Elektronsko glasanje garantuje ravnopravne izbore, ako je dostupno svim glasačima. Ono također garantuje potpuno nezavisno i tajno glasanje, u slučaju da je dizajnirano tako da bude pristupačno.

Implementacija svih ovih metoda glasanja zavisi od svjesnosti izbornih zvaničnika. Svjesnosti pogoduje da se ista pravila mogu primjeniti na sve izbore, ali je ipak važno obavijestiti zvaničnike izbora o njihovoj odgovornosti na dan izbora. Ovo se obično postiže treninzima. Međutim, 34 zemlje ne formulišu nikakve zahtjeve za obukom u svom izbornom zakonodavstvu. Jedanaest zemalja imaju zahtjev za treningom, ali njihovo zakonodavstvo ne navodi politička prava osoba sa invaliditetom kao komponentu treninga. Zbog toga, izborni zvaničnici ne znaju kako da osiguraju prisupačnost u političkom procesu za BPS građane. Kontinuirana saradnja sa BPS organizacijama u zemlji je dobro sredstvo kreiranja i održavanja svjesnosti među izbornim zvaničnicima.

Ovaj izvještaj zaključuje primjedbom da čin glasanja nije potpuno dostupan u bilo kojoj zemlji u Evropi. Ipak, izvještaj ističe 26 primjera dobre prakse koji mogu izgraditi ravnopravnije, nezavisnije i tajno iskustvo glasanja BPS glasača. Dok bi glasanje uz asistenciju/pratnju trebalo uvijek da bude izbor za BPS glasače, ono ne bi trebalo da bude jedina dostupna opcija kao što jeste u 58 procenata anketiranih zemalja. U cilju potpunog funkcionisanja pristupačnih alternativnih metoda glasanja, veoma je važno da izborni zvaničnici budu svjesni postojećih zakonskih odredbi i potreba BPS glasača.

Alternativni načini glasanja imaju potencijal da povećaju pristupačnost izbora. Kao takvi, oni značajno mogu doprinijeti implementaciji člana 29 UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u Evropi.

O AVA IZVJEŠTAJU

Puna verzija AVA izvještaja, kao i verzije rezimea na drugom jeziku su dostupne na EBU sajtu [accessible voting webpage](#).

AVA izvještaj je pripremljen u ime Evropskog saveza slijepih od strane Benedikt van den Boom-a (DBSV – Njemačka Federacija osoba potpuno i djelimično oštećenog vida) ,Gesa Körte-a (DBSV – Njemačka Federacija osoba potpuno i djelimično oštećenog vida) i Daan de Kort-a (Oogvereniging – Holandsko udruženje osoba potpuno i djelimično oštećenog vida). Sve greške u ovom izvještaju su potpuna odgovornost autora.

Za upite o izvještaju i pristupačnom glasanju molim kontaktirajte:

Antoine FOBE
EBU Šef kampanje
Evropski savez slijepih
E-Mail: ebucampaigning@euroblind.org



Ovaj izvještaj je sufinansiran EU programom “Prava, Jednakost i Državljanstvo”.

Kraj dokumenta